
S. Kadish, A Good Jew and a Good Englishman': The Jewish Lads' and Girls Brigade 1895-1995; A.J. Kershen, Uniting the Tailors: Trade Unionism amongst the Tailoring Workers of London and Leeds, 1870-1939

Review by: אריה גרטנר

Zion / ציון, Vol. (תשנ"ו), (סא, חוברת ב'), pp. 250-252

Published by: [Historical Society of Israel/](#)

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/70035510>

Accessed: 01/12/2011 16:53

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Historical Society of Israel/ is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Zion* /.

<http://www.jstor.org>

Sharman Kadish, 'A Good Jew and a Good Englishman': *The Jewish Lads' and Girls' Brigade 1895–1995*, Vallentine Mitchell, London 1995, XXIII+208 p.

Anne J. Kershen, *Uniting the Tailors: Trade Unionism amongst the Tailoring Workers of London and Leeds, 1870–1939*, Frank Cass, London 1995, XXI+226 p.

שני הספרים שלפנינו מתארים את הפעילות הקולקטיבית של ציבור המהגרים המזרח-אירופים באנגליה במשך שנות ההגירה הגדולה ממזרח אירופה למערבה. פעילות זו לבשה צורות רבות ושונות, כפי שעולה משני הספרים גם יחד. בספר הראשון נדונה התארגנות של נוער, בעיקר ילידי האיסט-אנד ושכונות דומות בערי השדה, במסגרת בעלת משמעת צבאית, תחת פיקודם של יהודים אנגלים. נושא של הספר השני הוא התארגנות של חייטים בלונדון ובלידס במה שמכונה 'תנועת העבודה היהודית'. המחברת מסתייגת ממונח זה ועוד נחזור לכך בהמשך.

המסגרת הצבאית של 'גדוד הנוער היהודי' התבטאה בארגון היררכי, במשמעת, במדים ובמצעדים. פעילות צבאית של ממש, כגון אימונים בנשק, חסרה לגמרי, כמובן. לא מוזכר בספר מקרה של חניך הגדוד שהתגייס לצבא הבריטי, להוציא את שתי מלחמות העולם. 'גדוד הנוער היהודי' נוסד בשנת 1895, והרוח החיה בו היה הקולונל א' גולדסמיד (Albert E.W. Goldsmid), שנודע כמנהיגה הראשון של הציונות מבית מדרשו של הרצל באנגליה. המחשבה היסודית שעמדה מאחורי הקמת הגדוד הניחה, שמשמעת 'תיישר את העיקום הגיטואי' ותקנה לתנאים הרגלי סדר, יושר ואחידות אישית. בכך יהפוך הנער – נערות לא היו בגדוד לפני שנת 1960 – ל'יהודי טוב ואנגלי טוב'; המונח 'אנגלי' נתפס ככניעה להנהגה היררכית או אריסטוקרטית. דיון והחלטה דמוקרטית ושיתוף פעולה שוויוני לא עמדו על סדר היום.

מה עמד ביסוד הקמת הגדוד ומה מקור האתוס שלו? לא היו לכך תקדימים ביהדות בכלל ובמציאות של מזרח אירופה בפרט. אדרבה, החיזוק של המסגרת הצבאית על ידי הנוער, עם כל כללי המשחק והשטחיות שבו, יכול היה להעלות את זיכרונם של החיילים בצבא הצאר ואף של הקנטוניסטים. גם בקרב ציבור המהגרים היהודי העצום בארצות הברית לא מוכר סוג כזה של ארגון. ברור אפוא שהמקור הוא אנגלי. הדגם שעמד בפני מייסדי הגדוד היה הארגון 'גדוד נוער כנסייה' (Church Lads' Brigade), שהתארגן כמה שנים לפני הגדוד היהודי, אף הוא מתוך מגמה להטיב עם נערים משכונות עוני. ואולם, בדגם הנוצרי הושמעה הטפה דתית נלהבת, ואילו בגדוד היהודי נשמע קולה של הדת היהודית בטון מינורי. הגדוד אמנם נמנע מפעילויות שחייבו לחלל את השבת, ובמחנה הקיץ השנתי הקפידו על אוכל כשר, אבל לא היה קשר מעמיק עם היהדות, לא במישור הלאומי ולא במישור הדתי. הגדוד היהודי התמיד בדרכו עד לימי מלחמת העולם השנייה. תלאות המלחמה והשינויים החברתיים הנרחבים שנגרמו בעטיה, כגון נטישת שכונות העוני היהודיות הוותיקות ורוח השוויוניות בקרב הנוער, הביאו להתפוררותו של הגדוד כמעט לגמרי. רק אחרי שנת 1960 השתקם הגדוד, ומעתה נתקבלו לשורותיו כאמור גם נערות.

החיבור של גב' שרמן קדיש הוא מחקר מוזמן מטעם מנהלי הגדוד, לרגל מאה שנה לקיומו. הארגון הזה מתייחד בארכיון מסודר שנשמר כמעט בשלמותו, ולכך יש להוסיף ארכיונים אישיים של כמה ממנהיגיו לשעבר. המחברת הצליחה לצייר תמונה נאמנה של הארגון ומנהיגיו, אם כי יש בחיבור

עומס רב מדי של שמות ואירועים. עם זאת, היא לא נמנעה מלמתוח ביקורת על עניינים שונים, כגון שטחיותו של המימד היהודי וחוסר זיקה כלשהי למדינת ישראל.

סוג פעילות אחר עולה מספרה של אן קרשן, חוקרת האיסט-אנד, איזור העוני ההיסטורי של לונדון, שבו חיו גם המוני יהודים מהגרים. ספרה עוסק בפעולה העצמאית החשובה ביותר של ציבור מהגרים זה – תנועת העבודה שלהם. המחברת דנה בנפרד בשני מרכזיה של התנועה, האיסט-אנד שבלונדון ולידס שבצפון. הסיבה להפרדה זו היא הניגוד הקוטבי בין עיר התעשייה לידס, שבה פעלו בתי חרושת גדולים לבגדים שהעסיקו אלפי פועלים, ובין איזור האיסט-אנד, שבו התקיימה תעשייה זו ברבבות יחידות ייצור קטנות. רוב הפועלים בשתי הערים היו נשים, והיחסים בינן ובין פועלים גברים היו לעתים מורכבים. קרשן דנה בפירוט במצבה של האשה הפועלת.

המחברת מבססת את ספרה על מגוון דו"חות רחב ומרשים של משרדי הממשלה ושל איגודי פועלים, וכן על עיתונות כללית ועיתונות של ענף הביגוד ומוסדותיו. לתשומת לב מיוחדת ראוי השימוש היעיל בזיכרונות שבעל-פה של כמה אנשים מבוגרים שפעלו בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, ושל צאצאי מנהיגים מסוף המאה הי"ט. הארכיון היקר שאסף ושמר בביתו אהרון רולין המנות, מן המנהיגים של איגודי החייטים היהודיים, והנמצא עתה באוניברסיטת ורויק (Warwick), היה למחברת לעזר חשוב, כמו לחוקרים שקדמו לה (אף אני זכיתי לעיין בו, בביתו של רולין).

הספר בא לתאר את המגמה של איחוד ארגוני החייטים בלונדון ובלידס, ובמידת-מה גם בערים אחרות. איחוד זה הושג בשלושה שלבים, בשנים 1915, 1920 ו-1939. האיחוד החל למעשה אפילו קודם לכן, בשנת 1889, בניסיון שהמחברת איננה מזכירה כלל. ואולם, הבעיה לא היתה באיחודם של איגודים ממוסדים ויציבים, כי אם בהתארגנותם של איגודים שנשאו אופי מזדמן ולא יציב. אופי זה מתברר מלוחות 16-21 בספר (עמ' 199-204).

לדעתי, אין המחברת עומדת כראוי על הסיבות לחולשתה של מגמת האיחוד. נראה שמגמה זו נחשבת בעיניה יותר משהיתה חשובה לפועלים בעצמם ואף לרוב מנהיגיהם. שוב ושוב היא עומדת על ליקויי המנהיגות – פזיזות, חוסר אחריות כספית ופעילות אימפולסיבית ולא שקולה. גיבוריה הם אותם מנהיגים שבסבלנות, בכריזמה ובכושר ריטורי בנו וייצבו ארגוני פועלים וידעו לרסן את נטייתם של חברים רבים להפגנות 'מהפכניות', רעשניות וכושלות. ברם, דומה שקרשן מעלה רק באקראי את סיבות היסוד לחולשה ולכישלונות החוזרים ונשנים של תנועת העבודה היהודית בלונדון, שניתן ללמוד עליהם מדברי ימיה של אותה תנועה בלידס. היא מנתחת את המבנה של התעשייה בשתי הערים, ומשאירה לקורא להסיק מכך בעצמו על חולשת הארגון. בשל יחידות הייצור הגדולות והיציבות בלידס, יכלו איגודי החייטים בעיר לפרוח ולשגשג, חרף ליקויים ניכרים במנהיגות.

כאן עלינו לעבור לצד היהודי. לאמיתו של דבר, ההבט 'היהודי' בתנועת העבודה בארצות המערב היה תמיד קשה. האם נחשבה התנועה ליהודית רק בגלל שרוב חבריה היו יהודים? ושאלו יש קורטוב נוסף של יהדות, לא דווקא לאומי או דתי, שאפשר להיאחז בו? שאלה זו איננה נדונה בחיבור. קרשן מגדירה למעשה איגודים כיהודיים אם רוב חבריהם יהודים. עם זאת, היא איננה גורסת שמדובר בתנועה יהודית. המחברת טוענת, שאופי יהודי בולט של איגוד מקצועי, כגון שימוש ביידיש או השתתפות בפעילות של הקהילה היהודית, יכול היה למנוע מיוזג ואחדות עם ארגוני פועלים אנגליים והיטמעות גמורה בתנועת העבודה האנגלית. ואולם, אין רמז להתעניינות של ארגונים אלה בנושאים יהודיים, כולל רדיפות ופערנות במזרח אירופה, ששם עוד חיו חבריהם ובני משפחותיהם. בארצות

הברית התרחש תהליך שונה. שם היה מספר הפועלים גדול פי כמה וכמה, וניתן היה לקיים תנועה יהודית לתקופה ארוכה יחסית. נוסף על כך, בארצות הברית הוכר בדיעבד בקיומם של איגודי פועלים על יסוד אתני, ואילו באנגליה היו האיגודים היהודיים כמעט מבודדים בשל היותם זרים. גב' קרשן איננה מציינת גורמים אלה, וכתוצאה מכך מתקבל רושם מוגזם של שאיפה יהודית להתבוללות מהירה בתנועת העבודה האנגלית.

א' קרשן אינה מתמודדת אפוא כדרוש עם סיבות היסוד לחולשתם של איגודי הפועלים, היהודיים ברובם, ואף נמנעת מהערכה של ממש ליהדותם של הפועלים. פה ושם נרמז על יחסי התנועה עם הקהילה והזכרה ההתחשבות מצד האיגודים בצרכים הדתיים של רבים מבין החברים היהודים, בעיקר בנושא העבודה בשבתות ובחגים. היתסים עם הקהילה היו צורמים בתחילה, בגלל פעילות אנטי דתית גלויה, כגון נשפי יום כיפור.

המפגש בין בורגנות יהודית לבין סוציאליזם לוחם היה עילה לעימות קשה. ואולם, בתקופה מאוחרת יותר מוצאים שאהרון רולין, המנהיג הנערץ על המחברת, היה פעיל בעניינים יהודיים ואף בקהילה, והתנועה התנורה לחלוטין מכל פגיעה אנטי דתית. אף היה מעניין ללמוד על תוכן ההתכתבות שקיים מנהיג הפועלים הפזיז לואיס לייאנס (Lyons) עם הרב הראשי נפתלי (הרמן) אדלר.

ספריהן של קרשן ושל קדיש ראויים להערכה. חבל שקרשן נמנעת מהתמודדות של ממש עם האיגודים כביטוי לתנועת עבודה יהודית. היא גם מתעלמת מהשוואות של ממש עם תנועות דומות בצרפת, בארצות הברית, ברוסיה ואף בארץ ישראל. תנועות אלה היו יכולות להפיץ אור על כמה וכמה תופעות באנגליה. ואולם, עיקר ספרה הוגדר בפתיחתו – כיצד השתלבו פועלים יהודים מהגרים עם פועלים אנגלים נוצרים.

אריה גרטנר